

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2009, sp. zn. 29 Cdo 124/2008, ECLI:CZ:NS:2009:29.CDO.124.2008.1

Číslo: 94/2010

Právní věta: Pravomocný rozsudek, jímž bylo před prohlášením konkursu na majetek dlužníka rozhodnuto vůči dlužníku o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.) nebo jímž bylo vůči dlužníku rozhodováno o vindikační žalobě ve smyslu § 126 obč. zák., je ve smyslu § 159a odst. 1 o. s. ř. závazný i pro správce konkursní podstaty, na kterého přešlo prohlášením konkursu podle zákona č. 328/1991 Sb., oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ uvedeného zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2009

Spisová značka: 29 Cdo 124/2008

Číslo rozhodnutí: 94

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Závaznost rozsudku

Předpisy: § 135 odst. 2 o. s. ř.
§ 14 odst. 1 písm. a) předpisu č. 328/1991Sb.
§ 159a o. s. ř.
§ 19 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.
§ 80 písm. c) o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 7. 9. 2006 M ě s t s k ý s o u d v Praze (poté, co Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 31. 3. 2006 jeho předchozí vyhovující rozsudek ze dne 22. 12. 2005 zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení) zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal vůči žalovanému, jako správci konkursní podstaty úpadyňě ČSNS, vyloučení souboru 43 obrazů (blíže označených ve výroku I. rozsudku – dále jen „sporné obrazy“) ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadyňě.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména ze skutkových zjištění, podle kterých:

1) Žalobce uzavřel dne 5. 5. 1998 s pozdější úpadyňí smlouvu o půjčce a o zřízení zástavního práva (dále jen „zástavní smlouva“), na jejímž základě žalobce půjčil pozdější úpadyňi částku 5 000 000 Kč, přičemž sporné obrazy „sloužily k zajištění této pohledávky“.

2) Téhož dne pozdější úpadkyně (jako prodávající) uzavřela se žalobcem (jako kupujícím) kupní smlouvu o převodu sporných obrazů (dále jen „kupní smlouva“), s tím, že účinnosti nabývá kupní smlouva až „nezaplacením dlužné částky ve lhůtě jak v zástavní smlouvě sjednáno“ (tj. nebude-li poskytnutá půjčka vrácena nejpozději do 30. 6. 1998).

3) Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 12. 10. 2000, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2001, bylo pravomocně rozhodnuto o tom, že pozdější úpadkyně je povinna žalobci (mimo jiné) vydat sporné obrazy.

Na tomto skutkovém základě soud uzavřel, že kupní smlouva je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, pro rozpor s účelem zákona, neboť jejím skutečným smyslem (jak je zřejmé též z jejího provázání se zástavní smlouvou) bylo sjednání tzv. propadné zástavy, tedy uspokojení pohledávky zástavního věřitele tím, že mu připadne zástava do vlastnictví.

Za významné přitom nepovažoval (vázán závazným právním názorem obsaženým v kasačním rozhodnutí odvolacího soudu), že ve výše označeném řízení (vedeném před Obvodním soudem pro Prahu 1 pod sp. zn. 13 C 187/98) již byla otázka vlastnického práva žalobce ke sporným obrazům pravomocně vyřešena. V této souvislosti zdůraznil, že obě řízení nemají totožné účastníky ani předmět, soud proto ve smyslu ustanovení § 135 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, musí z uvedeného vykonatelného rozhodnutí, z něhož je „dovozováno žalobcovo vlastnictví ke sporné věci“, vycházet pouze za předpokladu, že žalovaný správce konkursní podstaty „nevyvrátí závěry, na nichž bylo postaveno“.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 31. 5. 2007 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud na témže skutkovém základě přitakal závěru soudu prvního stupně, že uzavření vzájemně propojených smluv (tj. zástavní a kupní smlouvy) mělo za následek sjednání tzv. propadné zástavy, „což ve svém důsledku způsobilo neplatnost těchto právních úkonů podle ustanovení § 39 obč. zák.“. Podle odvolacího soudu pak žalobce nemohl sporné obrazy ani vydržet, když nejprve podáním žaloby (v srpnu 1998), jíž se domáhal po pozdější úpadkyni jejich vydání, a následně též zařazením sporných obrazů do soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně (o čemž byl žalobce vyrozuměn dne 9. 8. 2004), přestal být v dobré víře, že je jejich vlastníkem. Tím došlo k přerušení běhu tříleté vydržecí doby a jeden z předpokladů vydržení tak nemohl být naplněn.

Jelikož žalobce se vlastníkem sporných obrazů nestal a neprokázal ani jiné právo, jež by jejich zařazení do soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně vylučovalo, shledal odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně věcně správným.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř., tj. namítaje, že 1) řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a 2) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

V rovině právního posouzení věci dovolatel odvolacímu soudu vytýká nesprávný závěr o tom, že kupní smlouva ze dne 5. 5. 1998, na jejímž základě měl nabýt vlastnické právo ke sporným obrazům, je neplatným právním úkonem podle ustanovení § 39 obč. zák. Usuzuje, že kupní smlouva byla mezi smluvními stranami sjednána s takovými podmínkami, že nemohlo dojít (a ani nedošlo) k zániku vlastnictví úpadkyně ke sporným obrazům bez ohledu na výši zůstatku nesplaceného dluhu, o případ sjednání tzv. propadné zástavy tedy nejde. Na platnost kupní smlouvy nemůže mít podle dovolatele vliv ani sjednání „odkládací podmínky“, podle níž měla kupní smlouva nabýt účinnosti až

„nezaplacením dlužné částky ve lhůtě jak v zástavní smlouvě sjednáno“, když důsledkem takového ujednání je jen to, že dlužník převede za sjednanou cenu na věřitele za účelem úhrady svého splatného dluhu vlastnické právo k movitým věcem.

Dovolatel nesouhlasí rovněž se závěrem odvolacího soudu, podle kterého nemohl - v situaci, kdy byla kupní smlouva shledána neplatnou - nabýt vlastnické právo ke sporným obrazům ani vydržením. Tříletá vydržecí doba počala běžet dne 30. 6. 1998, kdy se dovolatel začal považovat za vlastníka věci a zahájil kroky k získání sporných obrazů do své držby, přičemž jejím uplynutím (tj. ke dni 30. 6. 2001) - se zřetelem k tomu, že po celou dobu byl dovolatel v dobré víře, že je vlastníkem sporných obrazů - „nastoupily účinky vydržení vlastnického práva k movitým věcem“. Bez ohledu na výše uvedené by pak došlo k vydržení sporných obrazů nejpozději dne 10. 10. 2004, kdy by uplynula tříletá lhůta běžící od právní moci rozsudku vydaného ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 13 C 187/98.

Dovolatel dále - odkazuje na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. [21 Cdo 1724/2003](#) (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 10, ročník 2003, pod číslem 168) - namítá, že odvolací soud se „v rozporu se zákonem“ opětovně zabýval vlastnickým právem ke sporným obrazům, přestože tato otázka již byla pravomocně vyřešena v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 13 C 187/98 (tak, že vlastníkem sporných obrazů je na základě kupní smlouvy uzavřené dne 5. 5. 1998 žalobce). Za situace, kdy jediným důvodem soupisu sporných obrazů do konkursní podstaty úpadkyně byla právě namítaná neplatnost kupní smlouvy, bylo na místě dovodit, že správce konkursní podstaty úpadkyně sepsal sporné obrazy „bez právního důvodu“.

Vadu řízení, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud nesprávně posoudil (dovolatelem) vznesenou námitku překážky věci rozsouzené a řízení nezastavil, přestože v projednávané věci byl uplatněn tentýž nárok (určení vlastnického práva), opírající se o tentýž právní důvod (kupní smlouvu) jako ve výše označené věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1, o níž již bylo pravomocně rozhodnuto.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007).

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a je i důvodné.

Nejvyšší soud především uvádí, že řízení není postiženo procesní vadou tvrzenou dovolatelem. Jakkoli je požadavek na zastavení řízení pro překážku věci rozhodnuté, vznášený dovolatelem, absurdní (jeho vyhověním by bylo řízení skončeno, aniž by dovolatel dosáhl žalobou požadovaného vyloučení sporných obrazů ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadkyně), nelze mu přisvědčit ani v rovině věcné. Pravomocný rozsudek o žalobě (směřující proti pozdější úpadkyni) na vydání sporných obrazů netvoří překážku věci pravomocně rozsouzené ve vztahu k řízení o žalobě o

vyločení (též) majetku ze soupisu majetku konkursní podstaty podle § 19 odst. 2 ZKV, a to již proto, že není dána totožnost předmětu obou řízení (k povaze vylučovací žaloby srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 51/2005](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 2006, pod číslem 179).

Nejvyšší soud dále, jsa vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich obsahovým vymezením (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.), prověřil správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle § 135 odst. 2 o. s. ř. otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází.

Podle ustanovení § 159a o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 4).

Podle ustáleného výkladu podávaného soudní praxí (srov. např. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1724/2003](#) nebo rozsudek téhož soudu uveřejněný pod číslem 48/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) je výrok pravomocného rozsudku závazný pro „všechny orgány“ (tedy i pro soudy) – nejde-li o rozhodnutí o osobním stavu nebo jiné rozhodnutí, které je podle zákona závazné pro každého – potud, pokud posuzují (jako předběžnou otázku) mezi účastníky, popřípadě osobami, na něž byla zákonem závaznost rozhodnutí soudu rozšířena, právní vztahy, které byly pravomocně vyřešeny rozhodnutím soudu. Ani soud proto (v takových případech) nemůže vycházet z jiného závěru o existenci či neexistenci nároku mezi týmiž účastníky, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, a tuto otázku nemůže sám v jiném řízení znovu posuzovat ani jako otázku předběžnou.

V rozsudku uveřejněném pod číslem 9/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek pak Nejvyšší soud vysvětlil, že úprava obsažená v ustanovení § 159 odst. 2 o. s. ř. (nyní jde o ustanovení § 159a odst. 1, 4 o. s. ř.) omezuje soud v občanském soudním řízení (včetně konkursního řízení, nejde-li v něm o spor o pravost, výši nebo pořadí vykonatelné pohledávky) ve volném hodnocení důkazů, potud, že otázku, již by jinak byl oprávněn řešit jako předběžnou na základě skutečností, jež měl za prokázány na základě jím zjišťovaného skutkového stavu, je při pravomocném rozsudku povinen posoudit ve shodě s jeho výrokem.

Odvolací soud se tedy mylí (a jeho právní posouzení věci není správné), dovozuje-li, že výše uvedené závěry se v projednávané věci neprosadí jen z toho důvodu, že pravomocné rozhodnutí v předchozím řízení bylo vydáno ještě před prohlášením konkursu a správce konkursní podstaty úpadkyně, který nebyl jeho účastníkem, jím tudíž není vázán (srov. v této souvislosti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2009, sp. zn. [29 Cdo 4357/2008](#), jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu, popř. mutatis mutandis usnesení téhož soudu uveřejněné pod číslem 37/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Jinak řečeno, pravomocný rozsudek, jímž bylo před prohlášením konkursu na majetek dlužníka rozhodnuto vůči dlužníku o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.) nebo jímž bylo vůči dlužníku rozhodováno o vindikační žalobě ve smyslu § 126 obč. zák., je ve smyslu § 159a odst. 1 o. s. ř. závazný i pro správce konkursní podstaty,

na kterého přešlo prohlášením konkursu oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ ZKV). Totéž ostatně platí i pro postavení správce konkursní podstaty při vymáhání plnění přisouzených dlužníku pravomocně před prohlášením konkursu na jeho majetek.

V projednávané věci - v situaci, kdy soudy nižších stupňů nepochybovaly o naplnění ostatních předpokladů, za nichž může soud vyhovět žalobě o vyloučení majetku ze soupisu majetku konkursní podstaty podle § 19 odst. 2 ZKV (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu uveřejněné pod čísly 58/1998, 27/2003 a 9/2005 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek) - byla pro posouzení důvodnosti žalobou uplatněného nároku určující odpověď na otázku, zda žalobce je (na základě kupní smlouvy ze dne 5. 5. 1998, popř. jiné právní skutečnosti) vlastníkem sporných obrazů.

Touto otázkou se však již soudy zabývaly v jiném řízení (jehož účastníky byli žalobce i pozdější úpadkyně), v němž ji zodpověděly - jak je zřejmé z pravomocného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 12. 10. 2000, č. j. 13 C 187/98-45, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 10. 10. 2001, č. j. 13 Co 199/2001-73, kterým vyhověly žalobě na vydání sporných obrazů) tak, že žalobce je (na základě platně uzavřené kupní smlouvy ze dne 5. 5. 1998) vlastníkem sporných obrazů.

Jelikož pravomocné rozhodnutí vydané v předchozím řízení je pro jeho účastníky a pro soud závazné, byla tím (ve vztahu mezi žalobcem a úpadkyní) otázka vlastnického práva ke sporným obrazům závazným způsobem vyřešena a nemůže již být v později vedeném řízení (o vylučovací žalobě podle ustanovení § 19 odst. 2 ZKV) - a to ani jako otázka předběžná - znovu posuzována.

Dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl tudíž uplatněn právem. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek, jež výše formulovaným závěrům neodpovídá, zrušil podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. včetně závislého výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a věc podle § 243b odst. 3, věty první, o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.